

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Government

Broj: 02-05-18393-3/19
Sarajevo, 25.04.2019. godine

Na osnovu člana 26. i 28. stav (4) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 36/14 – Novi prečišćeni tekst, 37/14 – Ispravka), a saglasno članu 13. tačka 12. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", br. 46/10 i 75/13), Vlada Kantona Sarajevo na **17. sjednici održanoj 25.04.2019. godine**, donijela je

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o snabdjevenosti Kantona Sarajevo lijekovima i sanitetskim materijalom u 2018 godini sa posebnim osvrtom na implementaciju Liste lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava obaveznog osiguranja kroz funkcionisanje Mreže farmaceutske djelatnosti- apoteka, sa prijedlogom mjera i aktivnosti.
2. Izvještaj iz tačke 1. ovog Zaključka dostavlja se Skupštini Kantona Sarajevo na nadležno odlučivanje.

PREMIJER

Edin Forto

Dostaviti:

1. Predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo
2. Skupština Kantona Sarajevo
3. Premijer Kantona Sarajevo
4. Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo
5. Evidencija
6. A r h i v a

web: <http://vlada.ks.gov.ba>
e-mail: ssv@ssv.ks.gov.ba
Tel: + 387 (0) 33 562-068, 562-070
Fax: + 387 (0) 33 562-211
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

Prijedlog

Na osnovu člana 13. tačka b) i člana 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), saglasno članu 13. tačka 12. Zakona o zdravstvenoj zaštiti («Službene novine Federacije BiH» br. 46/10 i 75/13), te na osnovu člana 120. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br: 41/12 – Drugi novi prečišćeni tekst, 15/13, 47/13, 47/15 i 48/16), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana _____.2019. godine, povodom razmatranja Izvještaja o snabdjevenosti Kantona Sarajevo lijekovima i sanitetskim materijalom u 2018. godini sa posebnim osvrtom na implementaciju Liste lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava obaveznog osiguranja kroz funkcionisanje Mreže farmaceutske djelatnosti-apoteka, sa prijedlogom mjera i aktivnosti, donijela je sljedeći

ZAKLJUČAK

Usvaja se Izvještaj o snabdjevenosti Kantona Sarajevo lijekovima i sanitetskim materijalom u 2018. godini sa posebnim osvrtom na implementaciju Liste lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava obaveznog osiguranja kroz funkcionisanje Mreže farmaceutske djelatnosti-apoteka, sa prijedlogom mjera i aktivnosti.

Broj: 01-05-____/19
____/____/2019.godine
SARAJEVO

PREDSJEDAVAJUĆI
SKUPŠTINE KANTONA SARAJEVO

Elmedin Konaković

O B R A Z L O Ź E N J E

I P R A V N I O S N O V

Pravni osnov za donošenje ovog zaključka sadržan je u članu 13. tačka b) i člana 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), članu 13. tačka 12. Zakona o zdravstvenoj zaštiti («Službene novine Federacije BiH» broj 46/10, 75/13), kao i članu 120. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br: 41/12 – Drugi novi prečišćeni tekst, 15/13, 47/13, 47/15 i 48/16).

I I R A Z L O Z I Z A D O N O Š E N J E

Saglasno članu 13. tačka 12. Zakona o zdravstvenoj zaštiti («Službene novine Federacije BiH» br. 46/10 i 75/13) utvrđena je društvena briga za zdravlje na nivou kantona okviru koje je ostvarivanje prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju, te praćenju provođenja, zaštiti i unaprijeđenju tih prava u okviru kojih je snabdijevanje lijekovima i dugih medicinskim sredstvima za ostvarivanje zdravstvene zaštite stanovništva.

S tim u vezi, u Kantonu Sarajevo se, u primarnom nivou zdravstvene zaštite, kontinuirano prati apotekarska djelatnost odnosno snabdjevenost stanovništva lijekovima i drugim medicinskim sredstvima i redovno izvještava Vlada odnosno Skupština Kantona Sarajevo.

I Z V J E Š T A J
O SNABDJEVENOSTI KANTONA SARAJEVO LIJEKOVIMA I SANITETSKIM
MATERIJALOM U 2018. GODINI SA POSEBNIM OSVRTOM NA
IMPLEMENTACIJU LISTE LIJEKOVA KOJI SE PROPISUJU I IZDAJU NA TERET
SREDSTAVA OBAVEZNOG OSIGURANJA KROZ FUNKCIONISANJE MREŽE
FARMACEUTSKE DJELATNOSTI- APOTEKA

1. Uvod

Zakonom o apotekarskoj djelatnosti („Službene novine Federacije BiH“, broj 40/10) definisano je da je apotekarska djelatnost dio zdravstvene djelatnosti koja se obavlja na svim nivoima zdravstvene zaštite i koja osigurava:

- snabdjevanje lijekovima, medicinskim sredstvima, herbalnim lijekovima i herbalnim supstancama, homeopatskim lijekovima, dječjom hranom i dječjom opremom, kao i dijetetskim proizvodima, kozmetičkim i drugim sredstvima za njegu i očuvanje zdravlja stanovništva, zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika koji obavljaju privatnu praksu lijekovima i medicinskim sredstvima.
- izrada magistralnih i galenskih lijekova
- savjetovanje u vezi pravilne primjene lijekova, medicinskih sredstava, herbalnih i homeopatskih lijekova, kozmetičkih i dijetetskih proizvoda u cilju zdravlja i sprečavanje bolesti, te pružanje dodatnih usluga u svrhu provođenja preventivnih mjera za očuvanje i zaštitu zdravlja stanovništva, a koje podrazumijevaju mjerenja određenih parametara koje pacijenti mogu i samostalno odrediti u postupku samokontrole, pri čemu ove usluge imaju savjetodavni karakter i ne pružaju se u svrhu postavljanja dijagnoze kao što su mjerenje šećera u krvi, krvnog pritiska, težine i sl.
- analizu propisivanja lijekova i praćenje upotrebe lijekova, praćenje efikasnosti, bezbjednosti i ekonomičnosti terapije u cilju racionalnog propisivanja i upotrebe lijekova.

Farmaceutska djelatnost, u skladu sa navedenim Zakonom, obavlja se u slijedećim organizacionim oblicima:

- apotekama zdravstvenim ustanovama, u svim oblicima svojine, i njihovim ograncima i depoima,
- bolničkim apotekama,
- apotekama u privatnoj praksi.

Farmaceutska djelatnost na Kantonu Sarajevo je organizovana kroz primarnu zdravstvenu zaštitu (apoteke); bolnički nivo zdravstvene zaštite (bolničke apoteke, kliničke apoteke) i organizacione jedinice ustanova za snabdjevanje lijekovima i njihovu primjenu.

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo je tokom 2018.godine, u okviru svojih nadležnosti pratilo snabdjevenost Kantona Sarajevo sa lijekovima i medicinskim sredstvima za lijekove koji se finansiraju iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja.

2. Organizacija farmaceutske službe u Kantonu Sarajevo u toku 2018. godine

Na području Kantona Sarajevo, farmaceutska djelatnost, odnosno izdavanje lijekova na recept se obezbjeđivalo u okviru 178 apoteka - 40 poslovnih jedinica u sastavu JU Apoteke

Sarajevo čiji je osnivač Kanton Sarajevo i 138 jedinica privatnog sektora od čega su 38 privatnih apoteka i 100 Privatnih zdravstvenih ustanova sa ograncima.

U odnosu na 2017.godinu je došlo do povećanja ukupnog broja apoteka za šest apoteka, otvorenih po osnovu Odluke o slobodnim lokacijama za osnivanje apoteka za 2018.godinu na području Kantona Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 4/18).

OPŠTINA	PRIVATNE APOTEKE		PZU I OGRANCI		JU APOTEKE SARAJEVO		UKUPNO	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Centar	10	10	18	18	9	9	37	37
Hadžići	2	2	6	6	1	1	9	9
Ilidža	4	4	17	17	2	2	23	23
Ilijaš	0	0	4	4	2	2	6	6
Novi Grad	9	9	22	25	8	8	39	42
Novo Sarajevo	8	8	14	14	9	9	31	31
Stari Grad	1	1	10	11	6	6	17	18
Trnovo	0	0	0	0	1	1	1	1
Vogošća	4	4	3	5	2	2	9	11
UKUPNO:	38	38	94	100	40	40	172	178

Pravilnikom o bližim uvjetima u pogledu prostora, opreme i kadra, kriterijima za osnivanje i obavljanje apotekarske djelatnosti u svim organizacionim oblicima, kao i načinu i postupku njihove verifikacije („Službene novine Federacije BiH“, broj 44/12, 23/13, 27/14) utvrđeni su demografski i geografski kriteriji putem kojih se utvrđuje potreban broj apoteka za područje kantona.

Prosječan broj stanovnika Kantona Sarajevo po apoteci, prema postojećem broju apoteka je 2.418,67 stanovnika i kreće se u rasponu od 1532,80 stanovnika na području Općine Centar do 3.267,17 stanovnika po apoteci na području Općine Ilijaš.

Općina	Broj stanovnika*	Broj apoteka na dan 31.12.2018.	Prosječan broj stanovnika po apoteci, prema postojećem stanju	Potreban broj apoteka prema Pravilniku	Prosječan broj stanovnika prema potrebnom broju apoteka
Centar	55.181	37	1.491,38	12	4.598,42
Hadžići	23.891	9	2.654,55	5	4.778,20
Ilidža	66.730	23	2.901,30	14	4.766,43
Ilijaš	19.603	6	3.267,17	4	4.900,75
Novi Grad	118.553	42	2.822,69	24	4.939,71
Novo Sarajevo	64.814	31	2.090,77	13	4.985,69
Stari Grad	36.976	18	2.054,22	8	4.622,00
Trnovo	1.502	1	1.502	1	1.502,00

Vogošća	26.343	11	2.294,82	6	4.390,50
Ukupno:	413.593	178	2.323,56	87	4.387,08

*Konačni rezultati Popisa stanovništva, u Bosni i Hercegovini 2013
 Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Web site: <http://www.bhas.ba>

Zaključno sa 31.12.2018.godine Zavod je imao potpisano 176 Ugovora o pružanju farmaceutskih usluga osiguranicima Kantona Sarajevo.

I u 2018.godini na području Kantona Sarajevo su radile 3 bolničke/kliničke apoteke – Apoteka Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu, Apoteka Opće bolnice „Prim dr Abdulah Nakaš“ i Apoteka Psihijatrijske bolnice Kantona Sarajevo za potrebe pacijenata koji se liječe u ovim zdravstvenim ustanovama. JU Zavod za bolesti ovisnosti Kantona Sarajevo još uvijek nema formiranu bolničku apoteku.

Tokom 2018.godine otvorene su i dvije Privatne zdravstvene ustanove –specijalne bolnice “Centar za srce-KM” i “Dr.Solaković”, koje imaju formirane bolničke apoteke, a prema obimu i djelatnosti kojom se bave.

Na području Kantona Sarajevo registrovan je Galenski laboratorij JU Apoteke Sarajevo. Donošajem Pravilnika o uvjetima u pogledu prostora, opreme i kadra za čuvanje i primjenu svih vrsta lijekova koji se upotrebljavaju u zdravstvenim ustanovama (“Službene novine Federacije BiH”, broj 28/18) otvorena je mogućnost formiranja organizacijske jedinice zdravstvene ustanove za obavljanje apotekarske djelatnosti odnosno poslove snabdijevanja čuvanja i izdavanja lijekova koji se primjenjuju/upotrebljavaju za liječenje i tretman pacijenata, u skladu sa djelatnošću ustanove. Tokom 2018.godine nije bilo zahtjeva za verifikacijom rada ovog oblika organizovanja.

3. Lista lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo u 2018. godini

Propisi koji određuju izradu i donošenje liste lijekova kantona su:

- Zakon o lijekovima i medicinskim sredstvima („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 58/08)
- Pravilnik o načinu kontrole cijena, načinu oblikovanja cijena lijekova i načinu izvještavanja o cijenama lijekova u BiH („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 3/17).
- Zakon o lijekovima („Službene novine Federacije BiH“, broj 109/12)
- Pravilnik o bližim kriterijima za izbor lijekova, postupku i načinu izrade listi lijekova u FBiH, načinu stavljanja i skidanja lijekova sa listi lijekova, obavezama ministarstva zdravstva, zavoda zdravstvenog osiguiranja, te proizvođača i prometnika lijekova uvrštenih na liste lijekova, kao i korištenja lijekova („Službene novine Federacije BiH“ broj 45/13)
- Odluka o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj: 56/13, 74/14, 94/15, 25/17, 78/17, 6/18 i 60/18)
- Odluka o listi lijekova u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, br. 56/13, 74/14, 94/15, 25/17, 6/18)

Odluka o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine i Odluka o listi lijekova u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti Federacije Bosne i Hercegovine definišu obližatorni asortiman esencijalnih lijekova sa A liste lijekova i bolničke liste lijekova, te asortiman B liste lijekova koji se može finansirati u skladu sa obezbjeđenim finansijskim sredstvima, te obavezujuće fiksne cijene lijekova.

Utvrđivanjem Bolničke liste lijekova kojom je utvrđen asortiman lijekova namjenjen stacionarnim zdravstvenim ustanovama, izostavljene su potrebe ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite za amplarnim lijekovima. Za ovu listu lijekova nisu utvrđene cijene.

Tokom 2018.godine, Komisija za lijekove Kantona Sarajevo je sačinila Prijedlog Odluke o listi lijekova Kantona Sarajevo, sa priložima, u skladu sa članom 9. stav 1. Zakona o lijekovima i uvrstila samo one lijekove sa zaštićenim nazivima koji ispunjavaju uvjete propisane Državnim zakonom i propisima donesenim na osnovu tog zakona, posebno posjedovanje važeće dozvole za stavljanje lijeka u promet u BiH izdate od Agencije za lijekove I mediicnska sredstva BiH, te pozitivnih nalaza o urađenoj kontroli kvaliteta lijeka od Kontrolnog laboratorija Agencije.

Na Listu lijekova su uvršteni zaštićeni nazivi lijekova svih farmaceutskih kompanija koji ispunjavaju zakonom propisane uvjete, poštujući redosljed zaštićenih naziva lijekova od domaćih proizvođača, potom originalnih proizvođača, a zatim i inozemnih generičkih proizvođača lijekova, što je u skladu sa članom 11. Pravilnika, obzirom da, za uvrštene zaštićene nazive inozemnih generičkih proizvođača nije evidentiran niti jedan od uvjeta za skidanje sa Liste lijekova, propisanih članom 10. pomenutog Pravilnika, odnosno nema evidentirane deficitarnosti lijeka, nus pojava lijeka, izostanka terapijskog efekta i svih drugih pobrojanih kriterija.

Ovakav Prijedlog liste lijekova je upućen Vladi Kantona Sarajevo na razmatranje i usvajanje. Vlada Kantona Sarajevo dostavljeni prijedlog nije usvojila, te je svojim Zaključkom broj 02-05-26420-2.2/18 od 29.06.2018.godine, zadužila Komisiju za lijekove da sačini prijedlog Odluke o listi lijekova sa listom lijekova Kantona Sarajevo, u skladu sa važećim propisima.

Komisija za lijekove Kantona Sarajevo je nakon sastanka održanog 06.07.2018.godine kojem je prisustvovao i Premijer Kantona Sarajevo Mr. dipl. ing. saob Adem Zolj i Ministrica zdravstva Kantona Sarajevo Zilha Ademaj, dipl.oec, ostala na stanovištu da Lista lijekova treba biti sačinjena u skladu sa članom 9. stav 3. Zakona i člana 11. Pravilnika, prema kojem, svi lijekovi koji posjeduju potpunu dokumentaciju trebaju se uvrstiti u Listu lijekova, poštujući redosljed proizvođača lijekova, odnosno nosioca dozvole za stavljanje lijeka u promet, i to obavezno lijekovi domaće farmaceutske industrije, lijekovi orginatora, kao i lijekovi inozemne farmaceutske industrije.

Imajući u vidu navedeno, Komisija se većinom glasova izjasnila da Listu lijekova nije moguće sačiniti kako je to traženo aktom Premijera broj: 02-37-28560/18 od 23.07.2018.godine, a o čemu je izjašnjenje na navedeni akt dostavila i ministrica zdravstva.

Vlada Kantona Sarajevo je 11.10.2018.godine na svojoj 146. sjednici usvojila Odluku o listi lijekova Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 43/18), na kojoj su zastupljeni svi nosioci dozvole za prometovanje lijekova koji su imali potpunu dokumentaciju. Zbog nemogućnosti obezbjeđenja određenih lijekova za stanovništvo Kantona Sarajevo čija dokumentacija nije bila dostavljena ili potpuna, 25.10.2018.godine je upućena obavijest za dostavljanjem nedostajuće dokumentacije, na osnovu koje su sačinjene izmjene i dopune Odluke o listi lijekova Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 46/18).

4. Analiza troškova propisanih i izdatih lijekova na recept u 2018.godini

Ukupan broj recepata propisanih i izdatih na teret sredstava obaveznog osiguranja za 2018. godinu iznosi 4. 848.579 od čega je 58.599 recepta propisano i izdato za magistralne lijekove. U odnosu na 2017.godinu, došlo je do blagog povećanja broja propisanih i izdatih recepata i to za 275.057 recepata ili 6%.

	2015.godina	2016.godina	2017.godina	2018.godina
Gotovi lijekovi	4.665.503	4.853.834	4.519.049	4.789.980
Magistralni lijekovi	54.876	57.015	54.503	58.599
Ukupno	4.720.379	4.910.849	4.573.552	4.848.579

Ukupna vrijednost lijekova izdatih na teret sredstava obaveznog osiguranja u 2018.godini iznosi 74.652.426 KM od čega je naknada ugovornim apotekama 10.193.113 KM. U odnosu na 2017.godinu, sredstva su smanjena za ove namjene za 1.942 KM ili 0,01%.

	2017.g	2018.g
Gotovi lijekovi	61.717.103 KM	61.646.109
Magistralni lijekovi	494.702 KM	532.150
Ampularni lijekovi	2.873.688 KM	2.372.538
Lijekovi van liste odobreni po zahtjevima osiguranika	396.746 KM	350.855
Naknada ugovornim apotekama (6% ampule, dežure i naknada po receptu)	9.706.261 KM	10.193.113
Ukupno lijekovi sa naknadama	75.188.500 KM	75.094.764
Umanjenja po osnovu knjižnih odobrenja	178.094 KM	90.733
Umanjenja po osnovu potraživanja od MZKS za RVI kategorije	356.038 KM	351.605
Ukupno lijekovi	74.654.368	74.652.426

Umanjenja po osnovu knjižnih odobrenja u iznosu od 90.733 KM predstavljaju umanjena faktura zbog osporenih neispravnih recepata koja su knjižena u 2018. godini. Pored knjižnih odobrenja navedeni iznos je umanjen i za iznos od 351.0605 KM, a koji se odnosi na potraživanje od strane Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo po osnovu RVI osiguranika (Sporazum o načinu realizacije proširenih prava RVI Kantona Sarajevo na lijekove sa Liste lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava zdravstvenog osiguranja).

Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo u 2018.godini ne raspolaže podatkom za ukupnu vrijednost izdatih lijekova u bolničkom nivou zdravstvene zaštite.

a) Lista 30 najpropisivanijih lijekova u 2018. godini, prema finansijskom iznosu:

R.br.	Naziv lijeka	Iznos KM
1	JANUVIA film.obl.tbl. 28x100 mg	2.508.855,73

R.br.	Naziv lijeka	Iznos KM
2	LANTUS uložak 100i.j./ml 5x3ml	2.396.733,17
3	NOVOMIX 30 flex pen 100 i.j./ml 5 x 3ml	1.587.359,68
4	Victoza ras.za inj. 6mg/ml (18mg/3ml)x2	1.500.225,71
5	HUMALOG mix 25 kwik pen injekcije 100i.j./1ml 5x3 ml	1.332.362,48
6	Galvus tbl. 28x50 mg	1.253.245,71
7	Foster otop.pod prit.180d(6+100)mcg/d.	1.221.261,96
8	Spiriva prašak za inh.18 mcg a 30	871.288,53
9	Onbrez Breezhaler prašak za inh.kaps. 30x150 mcg	868.481,34
10	Pinox tbl. 28x10 mg	854.984,18
11	NITROGLICEROL ret. kapsule 2,5 mg 20 kaps.	833.154,04
12	LEVEMIR FlexPen injekcije 100i.j./ml 5x3ml	825.652,96
13	SIOFOR 850 film tbl. 850mg 60 tbl.	815.847,78
14	CO-DIOVAN film obl.tablete(160+12,5)mg 28 tbl.	800.204,45
15	Toujeo uložak 300 i.j./ml,3x1,5ml	768.887,90
16	DILATREND tablete 6,25mg 28 tbl.	713.451,54
17	Lopril H (10+12,5)mg 30tbl.	666.175,72
18	SERETIDE CFC FREE INHALER 25/250 mcg 120 doza	661.766,36
19	PROTECTA tablete 20 mg 28 tbl.	615.915,09
20	Xarelto film tbl. 28x20 mg	543.917,70
21	DIOVAN film obl.tablete 80 mg 28 tbl.	470.454,93
22	Seebri breezhaler prašak za inh.tvrda caps.44mcg/doza	454.383,48
23	SIOFOR 500 film tbl. 500mg 60 tbl.	452.890,43
24	IRUZID tablete (10+12,5) mg 30 tbl.	451.605,79
25	TRITACE tablete 5 mg 28 tbl.	448.197,51
26	Respiro inh.(25/250)mcg, 120 doza	441.851,78
27	CO-DIOVAN film obl.tablete(80+12,5)mg 28 tbl.	440.474,53
28	ZYPREXA obl. tablete 10 mg 28 tbl.	428.261,14
29	OMNIC OCAS 0,4 mg film tbl.sa prod.oslob. 0,4mg 30 tbl.	417.091,14
30	NOVORAPID flex pen injekcije 100 i.j./ml 5x3ml	413.072,71

b) Lista 30 najpropisivanijih lijekova u 2018. godini, prema broju recepata:

R.br.	Naziv lijeka	Recepata	Ukupno KM
1	LODIX tablete 40mg 10 tbl.	112.423	337.805,04
2	BOSAURIN tablete 5mg 30 tbl.	93.937	315.736,92
3	Pinox tbl. 28x10 mg	93.168	854.984,18
4	SIOFOR 850 film tbl. 850mg 60 tbl.	78.202	815.847,78
5	NITROGLICEROL ret. kapsule 2,5 mg 20 kaps.	77.220	833.154,04
6	Lopril H (10+12,5)mg 30tbl.	75.836	666.175,72
7	SIOFOR 500 film tbl. 500mg 60 tbl.	66.508	452.890,43
8	DILATREND tablete 6,25mg 28 tbl.	65.446	713.451,54
9	LANIBOS tablete 0,25mg 20 tbl.	65.249	188.635,38
10	PROTECTA tablete 20 mg 28 tbl.	63.474	615.915,09
11	Bisocor tbl. 30x5 mg	54.309	388.570,90
12	CORVITOL 50 tablete 50 mg 30 tbl.	54.099	180.495,34
13	IRUZID tablete (10+12,5) mg 30 tbl.	52.742	451.605,79
14	CARDIOPROL tablete 5 mg 30 tbl.	52.423	368.912,22
15	CO-DIOVAN film obl.tabl (160+12,5)mg 28 tbl.	47.915	800.204,45
16	TRITACE tablete 5 mg 28 tbl.	46.822	448.197,51
17	DIOVAN film obl.tablete 80 mg 28 tbl.	45.111	470.454,93
18	AMLODIPIN FARMAVITA tablete 5 mg 30 tbl.	44.752	315.663,31
19	Prilenap H (10+25)mg 30tbl	41.305	341.979,91
20	ANGINAL tablete 20mg 30 tbl.	39.359	261.328,54
21	LIPEX film tablete 20mg 28 tbl.	39.150	387.124,81
22	ALDACTONE dražeje 25mg 20 drag.	38.725	181.626,06
23	PROTECTA tablete 10 mg 28 tbl.	37.667	261.862,67
24	Lopril 10mg 30 tbl.	37.652	209.475,60
25	TRITACE tablete 2,5 mg 28 tbl.	37.020	241.693,04
26	OMNIC OCAS 0,4 mg film tbl.sa prod.oslob. 0,4mg 30 tbl.	35.519	417.091,14
27	AMLODIL tablete 5 mg 30 tbl.	34.533	243.170,57
28	CO-DIOVAN film obl.tab(80+12,5)mg 28 tbl.	34.487	440.474,53
29	JANUVIA film.obl.tbl. 28x100 mg	34.471	2.508.855,73

R.br.	Naziv lijeka	Receptata	Ukupno KM
30	BOSAURIN tablete 2mg 30 tbl.	31.441	101.352,15

c) Potrošnja po DDD za TOP 20 generičkih naziva ATC 5 nivoa :

R.b.	ATC i Generički naziv	DDD/1000 st/dan
1	C09AA05 - Ramipril	46,02
2	C09BA03 - Lizinopril+ Hidrohlortiazid	45,89
3	A10BA02 - Metformin	37,94
4	C08CA01 - Amlodipin	35,52
5	C09CA03 - Valsartan	34,65
6	C09DA03 - Valsartan, Hidrohlortiazid	29,38
7	C09AA03 - Lizinopril	28,44
8	C07AB07 - Bisoprolol	22,67
9	C08CA13 - lerkandipin	21,46
10	C09BA02 - Enalapril+Hidrohlortiazid	19,18
11	A10BB12 - Glimepirid	18,64
12	C10AA01 - Simvastatin	16,29
13	C01DA02 - Gliceril trinitrat	15,60
14	N05BA01 - Diazepam	14,43
15	G04CA02 - Tamsulozin	13,11
16	C01DA14 - Izosorbid mononitrat	12,94
17	H03AA01 - Levotiroksin	12,87
18	C09AA02 - Enalapril	12,44
19	C10AA05 - Atorvastatin	12,06
20	C03CA01 - Furosemid	10,72

* na bazi 428.501 osiguranika

d) Potrošnja po DDD za TOP 10 generičkih naziva ATC 3 nivoa:

R.b.	ATC i Generički naziv	DDD/1000 st/dan
1	C09A - Inhibitori angiotenzin konvertujućeg enzima (ACE), monokomponentni	97,27
2	C09B - Inhibitori angiotenzin konvertujućeg enzima (ACE), kombinacije	74,12

3	A10B - Antihiperglikemici, isključujući insuline	70,03
4	C08C - Selektivni blokatori kalcijumskih kanala sa vaskularnim djelovanjem	60,42
5	C07A - Blokatori beta-adrenergičkih receptora	46,09
6	C09C - Antagonisti receptora angiotenzina II, monokomponentni	38,74
7	C10A - Lijekovi koji snižavaju nivo holesterola i triglicerida	35,51
8	C09D - Antagonisti receptora angiotenzina II, kombinacije	34,88
9	C01D - Vazodilatatori u terapiji bolesti srca	28,54
10	A10A - Insulini i analozi	25,47

* na bazi 428.501 osiguranika

e) Analiza izdatih lijekova po ATC klasifikaciji

ATC- KLASIFIKACIJA	Iznos KM/2017	Iznos/2018
A (lijekovi koji djeluju na digestivni trakt i metabolizam)	18.994.645,89	19.363.973,47
B (lijekovi koji djeluju na krv i krvotvorne organe)	1.380.987,05	1.690.902,33
C (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	21.428.415,27	20.341.943,11
D (lijekovi koji djeluju na kožu - dermatologici)	316.495,17	321.143,36
G (lijekovi koji djeluju na urogenitalni sistem)	1.986.507,66	1.891.008,25
H (sistemski hormonalni lijekovi, izuzimajući spolne hormone)	2.196.310,50	2.094.752,47
J (lijekovi za liječenje sistemskih infekcija anti-infektivni)	3.479.755,98	3.705.824,71
L (preparati za liječenje malignih oboljenja)	366.823,71	670.929,55
M (lijekovi koji djeluju na koštano-mišićni sistem)	893.650,65	937.210,50
N (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	7.742.120,94	7.767.502,66
P (preparati za liječenje infekcija uzrokovanih parazitima)	0,00	193,43
R (lijekovi koji djeluju na respiratorni sistem)	6.693.456,33	7.043.864,10
S (lijekovi koji djeluju na čula)	1.593984,13	1.627.209,58
Z(ostalo)	2.378.759,23	2.539.087,06
UKUPNO	69.451.912,51	69.995.544,58

Iz tabelarnog prikaza je vidljivo da:

- najveće učešće pripada lijekovima koji se koriste u bolestima kardiovaskularnog sistema (grupa C) i to 29 %
- na drugom mjestu se nalaze lijekovi za liječenje bolesti gastrointestinalnog sistema i metabolizma (grupa A) sa 28 %
- na trećem mjestu se nalaze lijekovi za liječenje bolesti nervnog sistema (grupa N) sa 11 %
- na četvrtom mjestu su lijekovi koji djeluju na respiratorni sistem (grupa R) sa 10 %
- na petom mjestu su antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu (grupa J) sa 5 %

Iznos iz tabele ATC - klasifikacija od 69.995.544,58 KM za 2018. godinu predstavlja troškove lijekova na recepte, lijekova izdatih na recept po posebnim programima, sanitetskog materijala i prateće naknade (1,65 po receptu) koje su izdale apoteke a koje imaju ATC kod ili adekvatan analitički kod za sanitetski materijal, te ih je moguće analitički klasificirati po propisivaču, apoteci i pacijentu, te kao takve detaljno analitički pratiti i obrađivati po potrošnji kroz ATC grupe. Prikazani iznos ne sadrži:

- ampulirane lijekove u iznosu od 2.372.538 KM,
- naknade za ampule u iznosu od 121.669 KM,
- naknade za dežurstva u iznosu od 2.463.690 KM
- lijekove van liste odobreni po zahtjevima osiguranika u iznos od 350.855 KM.

Navedene stavke se ne evidentiraju kroz elektronsku formu realizacije recepata (eApoteka) već terete trošak lijekova po osnovu fakturisanih iznosa na osnovu sklopljenog Ugovora sa JU "Apoteke Sarajevo" i PZU Apoteka Dina, kao i po osnovu lijekova koji se odobravaju po pojedinačnom zahtjevu osiguranika, a u skladu sa članom 22. Statuta Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo (« Službene novine Kantona Sarajevo » br. 4/00, 18/02, 30/08, 1/12 i 15/13).

Ukupan iznos gore navedenih stavki za 2018. godinu iznosi 75.304.296 KM i umanjuje se za iznos od 209.532 KM koji se odnosi na dodatna sredstva za posebne nove programe zdravstvene zaštite i za koji postoji posebna pozicija planirana u finansijskom planu za 2018. godinu, a koji je uključen u iznos iz tabele ATC - klasifikacija od 69.995.544,58 KM, tako da ukupan iznos svih lijekova sa naknadama iznosi 75.094.764 KM.

Navedeni iznos se umanjuje za knjižna odobrenja, tako da je konačni iznos troška po osnovu pozicije lijekova iskazan u poslovnim knjigama Zavoda u 2018. godini je 74.652.426 KM.

f) Osnovne karakteristike potrošnje lijekova sa liste lijekova u 2018.godini u odnosu na 2017.godinu - uporedni podaci po ATC grupi

ATC- KLASIFIKACIJA	Iznos/2017	Iznos/2018	index 18/17 %
A (lijekovi koji djeluju na digestivni trakt i metabolizam)	18.994.645,89	19.363.973,47	101,9
B (lijekovi koji djeluju na krv i krvotvorne organe)	1.380.987,05	1.690.902,33	122,4
C (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	21.428.415,27	20.341.943,11	94,9
D (lijekovi koji djeluju na kožu - dermatologici)	316.495,17	321.143,36	101,5
G (lijekovi koji djeluju na urogenitalni sistem)	1.986.507,66	1.891.008,25	95,2
H (sistemski hormonalni lijekovi, izuzimajući spolne hormone)	2.196.310,50	2.094.752,47	95,4

ATC- KLASIFIKACIJA	Iznos/2017	Iznos/2018	index 18/17 %
J (lijekovi za liječenje sistemskih infekcija anti-infektivi)	3.479.755,98	3.705.824,71	106,5
L (preparati za liječenje malignih oboljenja)	366.823,71	670.929,55	182,9
M (lijekovi koji djeluju na koštano-mišićni sistem)	893.650,65	937.210,50	104,9
N (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	7.742.120,94	7.767.502,66	100,3
P (preparati za liječenje infekcija uzrokovanih parazitima)	0,00	193,43	-
R (lijekovi koji djeluju na respiratorni sistem)	6.693.456,33	7.043.864,10	105,2
S (lijekovi koji djeluju na čula)	1.593.984,13	1.627.209,58	102,1
Z (ostalo)	2.378.759,23	2.539.087,06	106,7
UKUPNO	69.451.912,51	69.995.544,58	100,8

g) Zastupljenost farmaceutskih kuća po broju izdatih recepata i finansijskim iznosom:

R.b	Proizvođač	Recepata	Ukupno
1	ABBOTT	110.396	1.994.960,11
2	ABBVIE	18	33.746,76
3	ABDI IBRAHIM ILAC SANAYIVE TICARET	1.137	23.522,92
4	ACTAVIS GROUP HF.	50	1.450,84
5	ALCON	46.799	656.519,53
6	ALKALOID	78.601	1.020.421,69
7	ALVOGEN	9.032	95.066,05
8	AMSAL PHARMACEUTICALS	27.899	486.286,55
9	ASPEN HEALTH CARE	1.409	53.240,70
10	BAYER SCHERRING	14.616	830.054,53
11	BELUPO	7.435	61.314,06
12	BERLIN CHEMIE	251.051	1.815.775,42
13	BESINS MANUFACTURING	2.353	92.155,99
14	BGP PRODUCTS OPERATIONS GMBH SVICARSKA	12.723	513.683,24
15	BILIM PHARMAC.	1.996	26.970,71
16	BIOFARMA	17	275,10
17	BOEHRINGER	13.847	902.943,16
18	BOSNALIJEK	1.373.917	10.965.649,98

R.b	Proizvođač	Receptata	Ukupno
19	CHIESI PHARM	14.580	1.396.597,23
20	CLINRES FARMACIJA	56.518	664.177,05
21	DESMA GMBH	31.761	307.129,30
22	DEVA HOLDING A.S.	8.825	631.678,26
23	ELI LILLY	38.171	2.905.276,84
24	ELPEN PHARMACEUTICAL	347	21.316,79
25	FALK PHARMA	6.618	543.810,23
26	FARMAL D.D. LUDBERG	865	5.298,62
27	FARMAVITA	826.412	8.694.847,27
28	FERRING SA	44	4.117,84
29	FRESENIUS KABI	582	181.735,39
30	GRUNENTHAL GMBH	5.502	63.280,86
31	GSK	117.139	2.627.999,78
32	H.LA ROCHE	23.322	468.112,42
33	HEMOFARM	266.280	1.985.814,39
34	INNOTHERA	7.355	80.702,28
35	JADRAN	7.220	41.956,29
36	JAKA -80 A.D.RADOVIŠ	2.888	18.146,28
37	JANSSEN-CILAG	978	122.054,02
38	KRKA	40.879	379.238,15
39	LABORATORIOS ARTAL S.A.	2.435	65.925,76
40	LABORMED PHARMA SA	1.591	21.665,48
41	LEK	16.419	165.932,24
42	LES LABORATOIRES	15.522	147.667,14
43	MAGISTRALNI APOTEKE	58.849	542.660,32
44	MEDA	25.501	140.795,95
45	MEDIS	11.193	416.611,46
46	MERCK EXPORT	11.037	78.164,04
47	MERCK KGAA	196	1.386,71
48	MSD	132.463	4.066.490,26

R.b	Proizvođač	Recepata	Ukupno
49	SANITETSKI MATERIJAL	88.597	1.361.134,55
50	NOBEL	33.377	323.134,05
51	NOVARTIS PHARMA	226.977	5.695.389,30
52	NOVO NORDISK	35.639	5.354.183,82
53	NUTRICIA	391	249.720,50
54	PFIZER	119.182	1.459.530,86
55	PHARMA SWISS	12.594	156.537,43
56	PHARMAS	25	466,95
57	PLIVA	25.744	411.324,14
58	PRO MED C.S.	831	16.071,03
59	RECKITT	6.731	218.356,20
60	REMEDICA LTD.	354	12.923,17
61	REPLEKFARM	304	6.934,87
62	RIEMSER	41.583	210.804,32
63	ROMED	90.286	203.074,84
64	SALVUS DOO	1	73,51
65	SANOFI AVENTIS	271.185	5.831.708,42
66	TAKEDA	54.434	784.881,92
67	TORREX CHISI PHARMA GMBH	16	73.133,76
68	UCB PHARMA	404	31.038,68
69	UNIMED PHARMA	276	3.113,04
70	VIENNPBARMA	65.716	463.896,67
71	ZADA PHARMAC.	88.840	759.002,75
72	ZDRAVLJE AD	304	4.483,81

Finansijski udio pet domaćih proizvođača u listi lijekova iznosi 32,70%. Od domaćih proizvođača Bosnalijek d.d Sarajevo ima najveći udio sa 10.965.649,98 KM, od originatora je to Sanofi Aventis Groupe sa 5.831.708,42 KM a od generičkih kuća je to Chiesi pharmaceuticals GmbH sa 1.396.597,23 KM.

h) Analiza ampularnih lijekova primarnog nivoa zdravstvene zaštite

Sredstva za ampulirane lijekove u 2018.godini izvršena su u iznosu 2.494.206 KM što je 83% od ukupno planiranih sredstava u 2018. godini. Razlog smanjenja se ogleda u dvije aktivnosti koje su realizovane u toku godine. Prva se odnosi na novu proceduru trebovanja ampuliranih

lijekova (sa kraja 2017. godine), a druga je značajno smanjenje cijena ampula zbog usklađivanja cijena sa maksimalnim državnim cijenama (od aprila 2018. godine).

Uvedena praksa da zdravstvene ustanove prije trebovanja ampuliranih lijekova svoju narudžbenicu dostave na odobrenje Zavodu, a što je samo međukorak do prelaska na elektronsko trebovanje, izdavanje, evidentiranje i personalizirano zaduživanje i razduživanje ampuliranih lijekova u primarnoj zdravstvenoj zaštiti putem integralnog informacionog sistema (eAmpula).

Međutim, novom Odlukom o listi lijekova je donosena i nova ampulirana lista, koja je drastično proširena u odnosu na onu koja se sada finansira. Zbog toga je jasno da će njenom primjenom doći i do značajnog povećanja troškova, te je potreba za njihovom kontrolom dodatno izražena.

Stara lista broji nekih 47 generičkih imena koja se trenutno finansiraju kao ampulirani lijekovi u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, nova listi broji 91 generičkih lijekova.

Elektronsko upravljanje (eAmpula) će dati mogućnost da adekvatno pratimo naručivanje, stanje i potrošnju, ali i da primjenjujemo i smjernice sa liste.

Na ovaj način će se u potpunosti staviti pod kontrolu potrošnja ampuliranih lijekova, te nedvojbeno utvrdila osnovanost plaćanja ove kategorije lijekova.

i) Potrošnja lijekova u 2018.godini koji se obezbjeđuju osiguranicima putem posebnih programa.

R.b.	Naziv lijeka	Kutija/boca	Ukupno KM
1	Actemra konc.rastvor za inf 400mg/20ml	6	8.490,06
2	Actemra konc.rastvor za inf 80mg/4ml	12	3.400,56
3	Actemra,konc.za rastvor za inf. 400mg/20ml	11	16.048,31
4	Actemra,konc.za rastvor za inf.80mg/4ml	11	3.217,66
5	BRAMITOB inhal.rastvor za ras. 300mg/4ml x 56	16	73.133,76
6	Brašno bez glutena mix B 1kg	3.494	45.543,63
7	Brašno bez glutena mix IT 500g	320	2.085,60
8	Cosentyx rastvor za inj u penu 150mg/1ml	8	9.610,44
9	DUROGESIC flaster 2,5mg ex 5 kom.	2.977	34.398,48
10	DUROGESIC flaster 5mg ex 5 kom.	4.731	87.655,54
11	ENBREL otopina za inj. u nap. štrc.(25mg) 4 šprice	55	47.876,95
12	ENBREL otopina za inj. u nap. štrc.(10mg) 4 šprice	8	3.138,91
13	Enbrel rastvor za inj 50mg/mlx4	10	16.068,50
14	Frebini Energy Fibre 200ml EB	1.890	6.480,11
15	Frebini Energy Fibre Drink Chocolate 200 ml EB	1.920	6.582,60
16	Frebini Original Fibre Neutral 500 ml Bottle	90	496,56
17	Fresubin Energy Drink Blackcurrant 200 ml EB	2.220	6.466,30
18	Fresubin Energy Fibre Neutral 500 ml Bottle	1.250	9.348,88
19	Fresubin HP energy 500 ml	6.030	35.005,25
20	Fresubin Original 500 ml	1.590	8.262,56
21	Fresubin Original Drink 200 ml	600	1.515,92
22	Fresubin Protein Energy Drink 200 ml	23.610	86.446,65

R.b.	Naziv lijeka	Kutija/boca	Ukupno KM
23	Fresubin Protein Energy Drink 200ml	150	549,21
24	GENOTROPIN 5,3 mg/ml	773	140.572,55
25	Genotropin inj 12mg/ml	189	75.637,74
26	Humira inj u šprici,40mg/0,4ml (2 šprice)	18	33.746,76
27	HUMIRA injekcije 40 mg (2injekcije)	167	321.881,34
28	Infantrini 200ml	1.230	9.086,13
29	Inflectra pr. za konc za rastvor za inf 100mg/1boč.	6	5.191,78
30	Lucentis otop za inj 10mg/ml	36	55.851,84
31	Mabthera konc za rastvor za inf,500mg/50ml	8	21.869,76
32	mag. Sirup sa morfijem 10mg/5ml 300ml	139	3.270,67
33	mag. Sirup sa morfijem 20mg/5ml. 300ml	65	2.306,71
34	mag. Sirup sa morfijem 30mg/5ml 300ml	105	4.932,69
35	NORDITROPIN NORDILET 10mg/1,5ml	2.538	909.471,51
36	NUTRIDRINK 200 ml	17.730	75.017,44
37	Nutridrink 200 ml	8.670	36.236,06
38	Nutridrink MF (za djecu od 1-6 godina)	7.800	32.594,15
39	NUTRIDRINK MF (za djecu od 1-6 godina)	5.220	22.286,15
40	NUTRISION ENERGY 500 ml	7.440	59.631,95
41	Nutrision energy500ml	120	949,35
42	NUTRISION STANDARD 500 ml	2.040	13.919,27
43	Nutrixia 200ml	180	761,46
44	OMNITROPE 10mg/1,5ml	192	68.804,19
45	Pulmozyme ampule 2,5 mg 2,5 ml	325	87.762,35
46	Remicade 100mg/1viala,pr. za konc za otop za inf	4	4.027,11
47	REVATIO tablete 20mg 90tbl.	77	80.618,28
48	SANDOSTATIN LAR inj.20 mg	4	8.866,60
49	SANDOSTATIN LAR inj.30 mg	162	443.087,82
50	Simponi rastvor za inj u šprici,50mg/0,5ml	2	3.645,82
51	Survimed OPD 500 ml	450	4.202,81
52	Survimed OPD 500ml	120	1.123,94
53	Survimed OPD Vanila 200ml	240	1.106,85
54	Survimed OPD Vanila 200ml	40	185,57

Za finansiranje posebnih programa i palijativne njege u 2018. godine je izdvojeno 3.040.469,09 KM sa pratećom uslugom, sa više pozicija Finansijskog plana Zavoda.

Ovaj iznos sadrži:

- programi 2.698.373,14 KM
- novi programi 209.531,86 KM
- palijativna njega 132.564,09 KM

Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo finansira programe i palijativnu njegu za teška i rijetka oboljenja (koja nisu tretirana u Listi lijekova), a prema mišljenju resornog ministarstva zdravstva (obzirom da se radi o posebno ugroženim pacijentima kojima su potrebni skupi lijekovi čije bi lično finansiranje bitno uticalo na socijalnu status osiguranika).

j) Pregled broja recepata realizovanih po apotekama sa ukupnom vrijednošću izdatih lijekova

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. recepata	Iznos KM
1	Apoteka Aedromsko naselje	29.733	396.820,13
2	Apoteka Bašćaršija	42.692	626.690,31
3	Apoteka Bosna	36.687	511.682,42
4	Apoteka Breka	33.281	488.576,03
5	Apoteka Buća potok	34.892	471.196,58
6	Apoteka Centar	23.199	344.758,18
7	Apoteka Čengić Vila	19.531	421.118,52
8	Apoteka Dobrinja	42.978	587.752,21
9	Apoteka Grbavica	30.575	451.045,29
10	Apoteka Hadžići	36.197	437.930,34
11	Apoteka Hitna	43.184	569.177,70
12	Apoteka Hrasnica	18.571	225.094,93
13	Apoteka Ilidža	60.434	795.443,74
14	Apoteka Ilijaš	71.851	970.823,10
15	Apoteka Importane	4.507	64.014,79
16	Apoteka Kobilja glava	14.233	207.533,26
17	Apoteka Koševo	16.836	1.115.167,42
18	Apoteka Koševsko brdo	19.244	289.794,49
19	Apoteka Kovačići	22.715	333.537,04
20	Apoteka Logavina	24.954	354.744,67
21	Apoteka Marijin Dvor	35.968	592.724,12
22	Apoteka Mejtaš	24.561	482.632,53
23	Apoteka Novi Grad	31.272	410.152,79
24	Apoteka Novo Sarajevo	52.121	731.960,28
25	Apoteka Otoka	35.338	491.008,75

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. recepata	Iznos KM
26	Apoteka Pofalići donji	34.838	490.622,13
27	Apoteka Pofalići gornji	39.927	538.493,45
28	Apoteka Pozorište	13.554	203.676,69
29	Apoteka Rajlovac	26.550	356.073,49
30	Apoteka Saraj Polje	75.157	999.872,30
31	Apoteka Sedrenik	27.270	363.889,64
32	Apoteka Skenderija	20.794	1.485.306,52
33	Apoteka Srednje	20.727	263.774,47
34	Apoteka Stari Grad	43.498	614.591,26
35	Apoteka Švrakino	72.787	984.763,51
36	Apoteka Trnovo	11.285	133.054,02
37	Apoteka Velešići	22.338	314.525,23
38	Apoteka Vogošća	86.913	1.263.720,39
39	Apoteka Vratnik	24.788	396.628,56
40	Apoteka Vrazova ogranak Centar	55.195	747.923,97
UKUPNO JU APOTEKE SARAJEVO		1.381.175	21.528.295,25
41	Apoteka Al Hana 1	28.024	381.911,32
42	Apoteka Al Hana 2	28.268	375.169,04
43	Apoteka Al Hana 3	87.889	1.177.683,89
44	Apoteka Al Hana Baščaršija	49.350	755.193,68
45	Apoteka Al Hana Bojnik	45.512	574.934,67
46	Apoteka PZU Al Hana Hrasnica	13.025	159.021,45
47	Apoteka Al Hana Medresa	28.742	415.276,67
48	Apoteka Al Hana Naša apoteka	32.853	441.108,58
49	Apoteka Al Hana Sokolović kolonija	34.761	478.776,25
50	Apoteka Al Hana Vraca	7.706	121.767,32
51	Apoteka Al Hana Veneda	934	11.994,37
52	Apoteka Al Hana Galenus	456	9.567,43
UKUPNO APOTEKE AL HANA		357.520	4.902.404,67
53	Apoteka PZU Avicena Visoko ogranak Hrasno	10.152	144.669,32

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. recepata	Iznos KM
54	Apoteka PZU Avicena Visoko ogranak Stup	11.437	149.481,97
55	Apoteka PZU Avicena Visoko ogranak Vogošća	1.729	22.900,74
56	Apoteka PZU Avicena Visoko ogranak Ugorsko	1.491	18.695,34
UKUPNO PZU APOTEKE AVICENA VISOKO		24.809	335.747,37
57	Apoteka Dina	88.744	2.071.470,60
58	Apoteka Dina 1	75.528	1.032.392,38
59	Apoteka Dina 2	29.262	378.028,39
UKUPNO PZU APOTEKE DINA		193.534	3.481.891,37
60	Apoteka Delfin	47.505	656.144,93
61	Apoteka Delfin Centrala	66.234	931.329,79
UKUPNO PZU APOTEKAE DELFIN		113.739	1.587.474,72
62	Apoteka PZU Eurofarm Internacionalna apoteka Malta	509	6.225,96
UKUPNO PZU APOTEKE EUROFARM		509	6.225,96
63	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.Alpašino polje	17.433	234.652,95
64	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.BBI Centar	11.707	182.194,90
65	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.Hrasnica	42.998	520.650,72
66	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.Markale	15.384	207.349,91
67	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.Merkator	12.893	188.336,90
68	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.Nedžarići	15.931	204.625,16
69	Apoteka ZU Eurovita pharm. Mostar ogr.Širokača	18.466	245.647,09
70	Apoteka ZU Eurovita pharm.Mostar ogr.Velešići	23.804	322.507,20
71	Apoteka PZU Eurovita pharm.Mostar ogranak Ilidža	9.259	126.692,64
72	Apoteka PZU Eurovita pharm.Mostar ogranak Internacionalna apoteka	772	11.926,64
UKUPNO PZU APOTEKE EUROVITA PHARMACIJA MOSTAR		169.665	2.244.584,11
73	Apoteka Family	25.232	349.450,48
74	Apoteka Family pharm ogranak 1	8.602	131.408,01

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. receptata	Iznos KM
75	Apoteka Family plus	36.616	503.816,25
UKUPNO PZU APOTEKE FAMILY PHARM		70.450	984.674,74
76	Apoteka Gral Dobrinja	12.283	153.927,40
77	Apoteka Gral Dobrinja 1	21.861	295.635,88
78	Apoteka Gral Dobrinja 2	47.232	626.649,33
79	Apoteka Gral Dobrinja V	16.714	232.180,27
80	Apoteka Gral Hadžići	11.670	147.539,82
81	Apoteka Gral Otoka	7.450	101.580,67
82	Apoteka Gral Pazarić	13.772	185.816,63
83	Apoteka Gral Skenderija	12.251	174.937,65
84	Apoteka Gral Šip	14.601	210.787,35
UKUPNO PZU APOTEKE GRAL		157.834	2.129.055,00
85	Apoteka Ibo&Co	38.451	516.484,84
86	Apoteka Ibo&Co Patriotske lig.	18.432	247.742,51
UKUPNO PZU APOTEKE IBO&CO		56.883	764.227,35
87	Apoteka Lupriv ogranak 10	37.562	528.013,67
88	Apoteka Lupriv ogranak 11	10.643	161.699,99
89	Apoteka Lupriv ogranak 13	13.325	192.439,31
90	Apoteka Lupriv ogranak 14	19.987	247.059,81
91	Apoteka Lupriv ogranak 15	23.961	381.377,43
92	Apoteka Lupriv ogranak 16	25.660	321.141,24
93	Apoteka Lupriv ogranak 17	77.550	1.102.229,89
94	Apoteka Lupriv ogranak 19 (8)	8.834	119.074,45
95	Apoteka Lupriv ogranak 21 (9)	40.963	547.353,36
UKUPNO PZU APOTEKE LUPRIV MOSTAR		258.485	3.600.389,15
96	Apoteka Butmir	37.355	467.528,85
97	Apoteka Farnes	25.111	322.291,84
98	Apoteka PZU Magistrat	28.918	377.779,22
UKUPNO PZU APOTEKE MAGISTRAT		91.384	1.167.599,91
99	Apoteka Mgm Apoteka 2	19.009	277.516,08

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. receptata	Iznos KM
100	Apoteka Mgm Marijin dvor	6.051	84.191,28
UKUPNO PZU APOTEKE MGM KAKANJ		25.060	361.707,36
101	Apoteka Oaza zdravlja Alipašin most	45.469	585.289,24
102	Apoteka Oaza zdravlja Bihačka	47.535	624.307,65
103	Apoteka Oaza zdravlja Dobrinja 2	38.550	494.256,17
104	Apoteka Oaza zdravlja Ilidža	49.006	612.871,31
105	Apoteka Oaza zdravlja Podlugovi	31.367	415.637,93
106	Apoteka Oaza zdravlja Vogošća	75.425	1.040.909,01
UKUPNO PZU APOTEKE OAZA ZDRAVLJA		287.352	3.773.271,31
107	Apoteka Pharmamed Bašćaršija	22.557	311.560,71
108	Apoteka Pharmamed Drvenija ogr.2	15.508	226.734,45
109	Apoteka Pharmamed Hadžići	18.615	243.568,43
110	Apoteka Pharmamed Sarajevo 1	22.286	286.256,11
UKUPNO PZU APOTEKE PHARMAMED VITEZ		78.966	1.068.119,70
111	Apoteka Remedia 3	11.841	200.515,74
112	Apoteka Remedia Kranjčevićeva	10.736	166.760,12
113	Apoteka Remedia Sokolović kolonija	39.359	506.019,41
UKUPNO PZU APOTEKE REMEDIA		61.936	873.295,27
114	Apoteka PZU Verdant	25.413	344.462,50
115	Apoteka Verdant 1	58.586	853.645,49
UKUPNO PZU APOTEKE VERDANT		83.999	1.198.107,99
116	Apoteka PZU Vitapharm	34.138	435.471,05
117	Apoteka PZU Vitapharm ogranak Pharmasan	34.345	457.735,39
118	Apoteka PZU Vitapharm Pharma Nova	1.939	29.346,02
UKUPNO PZU APOTEKE VITAPHARM		70.422	922.552,46
119	Apoteka PZU Viva 7	81.093	1.137.543,03
120	Apoteka Viva 7 ogranak 1	26.574	369.692,51
121	Apoteka Viva 7 ogranak Boljakov potok	1.407	19.855,48
UKUPNO PZU APOTEKAE VIVA 7		109.074	1.527.091,02
122	Apoteka Zeni-lijek Grbavica	12.913	184.931,45

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. recepata	Iznos KM
123	Apoteka Zeni-lijek Podlugovi	24.535	313.854,72
124	Apoteka Zeni-lijek Vogošća	14.040	182.128,03
UKUPNO PZU APOTEKE ZENI-LIJEK ZENICA		51.488	680.914,20
125	Apoteka PZU Alexandria	1.945	25.578,97
UKUPNO PZU APOTEKA ALEXANDRIA		1.945	25.578,97
126	Apoteka PZU Diva Medica Goražde ogr.Soukbunar	15.891	235.314,83
UKUPNO PZU APOTEKA DIVA MEDICA GORAŽDE		15.891	235.314,83
127	Apoteka PZU Eurofarm Bugojno ogranak Pharm	10.130	125.851,54
UKUPNO PZU APOTEKA EUROFARM BUGOJNO		10.130	125.851,54
128	Apoteka PZU Galenus	9.351	173.109,51
UKUPNO PZU APOTEKA GALENUS		9.351	173.109,51
129	Apoteka PZU Estherpharm	31.288	424.975,77
UKUPNO PZU APOTEKA ESTHERPHARM		31.288	424.975,77
130	Apoteka PZU G- pharm	14.485	199.757,28
UKUPNO PZU APOTEKA G-PHARM		14.485	199.757,28
131	Apoteka PZU Lužani A	10.377	144.103,86
132	Apoteka ogranak Otoka A2	41.673	600.391,33
UKUPNO PZU APOTEKE LUŽANIA A		52.050	744.495,19
133	Apoteka PZU Mima	26.279	366.209,90
UKUPNO PZU APOTEKA MIMA		26.279	366.209,90
134	Apoteka PZU Vedypharm	20.135	295.390,43
UKUPNO PZU APOTEKA VEDYPHARM		20.135	295.390,43
135	Apoteka PZU Vita Kiseljak ogranak br.4	8.505	125.860,50
UKUPNO PZU APOTEKA VITA KISELJAK		8.505	125.860,50
136	Apoteka La vita	20.091	283.932,90
UKUPNO PZU APOTEKA LA VITA		20.091	283.932,90
137	Apoteka PZU Viva plus	318	5.110,83
UKUPNO PZU APOTEKA VIVA PLUS		318	5.110,83
138	Apoteka Alda	109	1.626,58

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. receptata	Iznos KM
139	Apoteka Al Tawil	51.348	709.842,01
140	Apoteka Alipašin most	27.753	363.291,31
141	Apoteka Altea	17.668	269.314,75
142	Apoteka Anis	34.366	446.901,95
143	Apoteka Avena	89	1.351,67
144	Apoteka Bardakčije	49.405	706.857,21
145	Apoteka Čelebić	68.972	968.097,86
146	Apoteka Dija San	19.197	250.299,28
147	Apoteka Duopharm	16.373	223.042,24
148	Apoteka Galenpharm	19.643	291.873,30
149	Apoteka Lamella	24.699	567.588,44
150	Apoteka Libero	25.390	352.835,50
151	Apoteka Lotus	21.204	290.911,00
152	Apoteka Lužani	18.475	233.538,30
153	Apoteka Medikaliz	16.461	219.657,07
154	Apoteka Medisan	17.156	257.963,83
155	Apoteka My Medico	4.687	56.735,71
156	Apoteka Pharmacentar	12.418	178.488,81
157	Apoteka PharmaSA	9.344	134.558,60
158	Apoteka Pharmplus	16.989	247.826,12
159	Apoteka Pharma Viva	17.439	239.387,11
160	Apoteka Revita	28.868	398.991,49
161	Apoteka San Di	17.765	239.292,29
162	Apoteka Selen	40.179	525.232,74
163	Apoteka Semperviva	38.138	547.142,25
164	Apoteka Shopping	17.269	234.413,95
165	Apoteka Stup	46.242	603.503,09
166	Apoteka Stup II	32.879	439.571,55
167	Apoteka Tara	17.040	230.906,02
168	Apoteka Tarčin	41.466	505.320,94

R.br	NAZIV APOTEKE	Br. recepata	Iznos KM
169	Apoteka Tilia	21.024	299.442,01
170	Apoteka Unalijek 5	16.982	215.593,36
171	Apoteka Unapharm	14.334	186.941,64
172	Apoteka Valor	19.959	242.347,16
173	Apoteka Vedam	52.622	792.202,31
174	Apoteka Vita	32.326	423.775,78
175	Apoteka Zambak	32.914	457.229,86
176	Apoteka Zdravlje	35.653	498.432,93

Sve ugovorne apoteke su sastavni dio integralnog informacionog sistema, a cjelokupni promet lijekova sa liste se vodi kroz aplikaciju eApoteka (od marta 2017.godine i pisani recepti se digitalizuju i validiraju prije nego budu realizovani), kroz istu se određuje status lijeka, te vrše obračuni kao osnovi za fakturisanje prema Zavodu. U toku 2018. godine, ukupno 176 apoteka je prometovalo lijekove na teret Zavoda od čega se 40 lokaliteta odnosi na apoteke JU Apoteke Sarajevo.

Cjelokupan promet i razmjena podataka između ljekara, apoteka i Zavoda se odvija putem aplikacije eApoteka u integralnom informacionom sistemu. U ugovornim apotekama, korisničke račune u aplikaciji eApoteka je koristilo 420 osoba ovlaštenih za izdavanje recepata.

Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo je u 2017. godini obnovio ugovore sa svim ugovornim apotekama Kantona Sarajevo o snabdijevanju lijekovima i medicinskim sredstvima koji važe do 31.12.2018.godine.

U toku 2019.godine se planira da ovlaštena lica Zavoda i nadležni farmaceutski inspektor Kantonalne uprave za inspeksijske poslove vrši periodične kontrole ugovornih apoteka s ciljem utvrđivanja da se izdavanje lijekova od strane magistra farmacije vrši na način i u skladu sa Zakonom, odnosno Odlukom o listi lijekova Kantona Sarajevo.

Istovremeno, ovlaštena lica Zavoda vršit će i kontrolu ugovornih obaveza ugovornih apoteka s ciljem utvrđivanja da li raspolažu mjesečnom zalihom lijekova definisanom Odlukom o listi lijekova. U slučaju utvrđivanja nepravilnosti, predložit će se otklanjanje uočenih nedostataka u definisanom roku ili trajni raskid ugovora sa ugovornom apotekom.

k) Deficitarni lijekovi u 2018. godini i razlozi deficitarnosti

Glavni razlog deficitarnosti lijekova je nemogućnost pojedinih proizvođača da prometuju lijekove po cijenama iz Odluke o listi lijekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo.

- Haloperidol 2mg , 10 mg Krka
- Sulfasalazin tbl Krka
- Dexametazon tbl Krka
- Zyprexa 5 mg ,10mg Eli Lilly

Deficitarni lijekovi u nabavi su:

- Dalsy sirup

- Kalinor eff.
- Bivacin mast
- Lansoprazol 14x30 mg
- Diovan 80 mg
- Risedon 2mg
- Roswere pakovanje 28
- Lorista tbl pakovanje 28 tbl
- Teokap kap.

5. Najčešće greške u propisivanju lijekova

U Zavodu se vrši kontrola svakog realizovanog recepta u skladu sa Pravilnikom o uvjetima za propisivanje i izdavanje lijekova u prometu na malo («Službene novine Federacije BiH», br.42/11 i 64/11).

Kontrolom pisanih realizovanih recepata uočen je niz nepravilnosti koje su u suprotnosti sa pojedinim članovima Pravilnika i Odluke o Listi lijekova, na koje želimo skrenuti pažnju:

- a) nije izvršena provjera statusa zdravstvenog osiguranja
- b) nepravilno i nečitko napisani recepti
- c) propisivanje recepata bez označenog dana propisivanja
- d) propisivanje recepata bez šifre ljekara (bar kod)
- e) izdavanje lijekova bez potpisa farmaceuta
- f) propisivanje veće količine lijeka od potrebne
- g) preveliko propisivanje lijekova – polipragmazija po jednom osiguraniku
- h) propisivanje potrebne količine lijeka za mjesec dana na više recepata
- i) realizovanje recepata bez preporuke specijaliste određene grane medicine

Prema članu 10. navedenog Pravilnika, uvodi se tzv „ponovljivi“ recept kojim ovlašteni doktor može propisati lijek za liječenje hroničnih bolesti za najviše 90 dana trajanja terapije. Međutim, nakon inicijalnog lansiranja papirnog ponovljenog recepta (05.09.2011.godine) i dugogodišnje slabe popularnosti, tek nakon implementacija elektronskog recepta i zahvaljujući mogućnosti generisanja elektronskog ponovljenog recepta (eTerapija) koji je moguće realizovati u bilo kojoj apoteci, u 2017. i 2018. godini je uočen trend sve češćeg korištenja tzv. „ponovljivog“ recepta.

Velika upotreba eTerapija je direktno rezultira značajnim smanjenjem gužvi u timovima porodične medicine, obzirom da hronični stabilni pacijenti koji su ranije svaki mjesec dolazili po svoje recepte kod ljekara, sada to rade samo jednom u tri mjeseca, čine je izbjegnuto stvaranje gužvi. Dodatno, ljekarima je omogućeno i produženje terapije nakon tri mjeseca sa svega par klikova u aplikaciji, pa se i posjete za potrebe produženja terapije sada traju značajno kraće.

U 2018.godini realizovano je 3.481.968 ponovljivih recepata.

Greške na elektronskim i ponovljenim elektronskim receptima su minimalizirane revizijom radnog toka prilikom izdavanja i realizacije elektronskih recepata, te implementacijom elektronskih kontrola, koje su predmet kontinuiranog učenja i usavršavanja.

6. Kontrola propisivanja i izdavanja lijekova i poduzete mjere na racionalizaciji potrošnje

Cijeneći ozbiljnost problema, Zavod je u 2018. godini (i prethodnim godinama), s ciljem racionalizacije potrošnje u skladu sa svojom nadležnošću i mogućnosti, poduzeo slijedeće mjere racionalizacije na koje može direktno uticati i to:

a) Uskladio cijene lijekova na manje cijene

- Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o listi lijekova obaveznog zdravstvenog osiguranja FBiH (“Službene novine FBiH” 56/13, 74/14, 94/15 25/17, 78/17, 6/18, 60/18) kojom je utvrđena obaveza hitne nivelacije i usaglašavanja cijene lijekova sa kantonalne liste sa novim cijenama lijekova sa federalne liste u 30 dana od dana stupanja na snagu (u slučajevima gdje je nova federalna cijena niža od postojeće kantonalne)
- Agencija za lijekove je na svojoj web stranici 15.06.2018. godine objavila maksimalne veleprodajne cijene lijekova za tržište BiH u skladu sa odredbama Pravilnika o načinu kontrole cijena, načinu oblikovanja cijena lijekova i načinu izvještavanja o cijenama lijekova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 3/17). Nakon urađenih prilagodbi i provjera novih cijena, iste su u primjeni od 01.07.2018. godine. Cjelokupan proces je bio regulisan putem aplikacije eApoteka u integralnom informacionom sistemu „ezOblak ZZOKS“.

b) Definisanjem i implementacijom elektronskih ograničenja prilikom propisivanja recepata, realizacije recepata i izdavanja lijekova putem integralnog informacionog sistema kroz:

- uvođenje automatske kontrole primjene pojedinih smjernica i drugih utvrđenih pravila prilikom propisivanja lijekova kroz modul eSmjernice u integralnom informacionom sistemu
  - inoviranje obavezujućih smjernica za korištenje lijekova utvrđeno je pravo osiguranika Zavoda za koju bolest, koliko dugo, u kojem vremenskom intervalu i pod kojim okolnostima mogu koristiti pojedine lijekove na teret sredstava Zavoda, čime su stvorene pretpostavke da se pravila utvrđena u određenom broju smjernica mogu implementirati i kontrolisati isključivo kroz integralni informacioni sistem (u kojem su u jedinstven sistem direktno uvezane zdravstvene ustanove, ljekari, medicinske sestre i tehničari, apoteke, Zavod, itd.), na način da se prvi put omogući elektronski sistem kontrole smjernica kreiranjem modula „eSmjernice“ u integralnom informacionom sistemu.
  - implementaciju vremenske dostatnosti terapije, na način da se optimizira distribucija prema ordiniranom doziranju kroz modul VDT u integralnom informacionom sistemu
- Zahvaljujući procesu informatizacije zdravstva u Kantonu Sarajevo kroz izgradnju integralnog informacionog sistema u zdravstvu Kantona Sarajevo, a posebno zahvaljujući modulima i implementaciji eRecepta i digitalizacije pisanog recepta, stvoreni su realni preduslovi za racionalizaciju.

Primjena elektronskih ograničenja prilikom optimizacije distribucije adekvatne količine lijekova je rezultirala kreiranjem inovativne VDT funkciju (vremenska dostatnost terapije), te kreiranje eSmjernica u integralnom informacionom sistemu.

Na ovaj način se na vrlo sofisticiran način omogućuje kontrola i ograničenje i prije samog nastanka „štetnog“ događaja, bilo kroz poštivanje smjernica sa liste (eSmjernica), bilo kroz optimizaciju distribucije prema ordiniranom doziranju zaustavlja formiranje tzv „kućnih apoteka“

(VDT). Pacijenti će kroz vremenski period dobiti tačno onu količinu lijekova bez da se stvaraju bespotrebne rezerve kod pacijenata, a koje u konačnici ostanu neiskorištene. Prilikom analize i kreiranja ograničenja po ovom osnovu, koriste se isključivo podaci koje su ljekari naveli prilikom propisivanja ordiniranih lijekova.

c) Zaposlio ljekare kontrolore na direktnoj kontroli propisivanja sa punom podrškom svih upravljačkih struktura u radu

U prethodnom periodu u Zavodu su uposleni ljekari kontrolori koji imaju zadatak da kontrolišu više segmenata, a jedan od tih je i potrošnja lijekova na recept. Urađene usmjerene kontrole propisivanja lijekova i poštivanja smjernica sa liste lijekova, rezultirali su i uočavanjem određenih nepravilnosti. Utvrđena nepoštivanja smjernica su finansijski penalizirana u nekoliko primjera (uglavnom antidijabetska terapija i opravdanost uključivanja i održavanja terapije, te poštivanja smjernica), te izvršena umanjena tranše.

d) Ugovornim apotekama su osporavani recepti koji su izdati mimo zakonskih propisa.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA SA PRIJEDLOGOM MJERA I AKTIVNOSTI

Osigurana lica Kantona Sarajevo, u odnosu na osiguranike svih drugih kantona sa područja Federacije BiH, i dalje imaju najveći obim prava po osnovu lijekova, uzimajući u obzir asortiman i broj lijekova koji se finansiraju iz sredstava obaveznog osiguranja i dostupnosti apotekarske djelatnosti, odnosno broja apoteka koje izdaju lijekove na recept.

I pored veoma dobre snabdjevenosti Kantona Sarajevo sa lijekovima, potrebno je kontinuirano provoditi aktivnosti na:

- daljnjem razvoju procesa informatizacije kroz uvezivanje drugih zdravstvenih ustanova u postojeći integralni informacioni sistem i povezivanje sa ljekarima specijalistima koji daju preporuke za korištenje određenog lijeka,
- implementaciju dodatnih komponentni integralnog informacionog sistema
- obzirom da se u 2018. godini zadržao rast troškova lijekova, a koje su rezultat primjene eSmjernice i VDT ograničenja kroz integralni informacioni sistem, u narednom periodu treba izvršiti određene izmjene i dopune smjernica sa liste kako bi iste bilo moguće implementirati kroz integralni informacioni sistem.
- daljnja inicijativa za uvođenjem primjenjivih smjernica za propisivanje na ostale lijekove (samo nedvojbeno, nedvosmisleno i krajnje jasna smjernica može i smije biti primjenjiva u praksi, bilo u pojedinačnim slučajevima kada kontrolu radi ljekar kontrolor, bilo u slučaju masovne implementacije kroz integralni informacioni sistem)
- razvoj novih softverskih mogućnosti kontrole i ograničenja (eAmpule, digitalno doziranje, „bijeće“ liste, MKB validacija, režim propisivanja)
- uvođenje ambulantnog i bolničkog informacionog sistema (AIS/BIS) i elektronskog recepta u ostale ustanove koje još uvijek nisu sastavni dio integralnog informacionog sistema
- daljnja implementacija elektronskih blokada prilikom propisivanja i izdavanja lijekova prije s ciljem prevencije nastanka štetnog događaja
- angažman ljekara kontrolora Zavoda; koji će vršiti permanentnu (svakodnevnu) kontrolu propisivača, s ciljem utvrđivanja eventualnih nepravilnosti u propisivačkoj praksi. Za propisivače za koje se utvrdi da propisuju recepte protivno pravilima struke i/ili zakonskim propisima i/ili uputstvima proizvođača lijeka, ili tamo gdje se ustanovi neracionalno i neosnovano propisivanje recepta, ljekari-kontrolori će dati prijedlog o privremenom ili trajnom izuzimanju šifre ljekara-propisivača koju im je dodijelio Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo.

- ljekari-kontrolori će vršiti i kontrolu ljekara specijalističko-konsultativnih službi (svih zdravstvenih ustanova) koji pacijentima predlažu preporučenu terapiju, s ciljem upoznavanja ljekara specijalističko-konsultativnih službi sa problemom povećanog broja recepata i racionalizacije potrošnje lijekova, te smanjenja/sprečavanja polipragmazije. Za ljekare specijalističko-konsultativnih službi za koje se utvrdi da neosnovano i prekomjerno predlažu preporučenu terapiju ili tamo gdje se ustanovi neracionalno i neosnovano predlaganje preporučene terapije, ljekari-kontrolori će predložiti upućivanje zahtjeva za pokretanje odgovarajuće disciplinske sankcije direktoru njihove organizacione jedinice i/ili Ljekarskoj komori
- kontinuirane posjete ljekara kontrolora ljekarima propisivačima i ljekara specijalističko-konsultativnih službi, s ciljem otklanjanja eventualnih nepravilnosti, razmjene iskustava i informacija
- Zavod će periodično angažovati i specijaliste kliničke farmakologije i farmakologe i ostale neophodne ljekare konsultante kako bi analizirali pojedinačne slučajeve moguće polipragmazije (kako kod ljekara-propisivača, tako i kod ljekara specijalističko-konsultativnih službi), te iste rezultate prezentirati propisivačima i njihovim rukovodiocima
- Završiti proceduru utvrđivanja cijena za ampulirane lijekove koji se koriste u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (Prilog 3A Odluke o listi lijekova KS), te istovremeno, cjelokupni proces izdavanja ampuliranih lijekova u ustanovama primarne zdravstvene zaštite treba biti u sklopu integralnog informacionog sistema (eAmpula).
- motivacija i edukacija ljekara;
- edukacija stanovništva.

IZVOD IZ ZAKONA O ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Član 13. tačka 12.

medjeljak, 2.8.2010.

SLUŽBENE NOVINE FEDERACIJE BIH

Broj 46 - Stranica 73

- nisu zdravstveno osigurani po nekom drugom osnovu u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju;
- 15) zdravstvenu zaštitu vjerskih službenika u vjerskim zajednicama;
  - 16) zdravstvenu zaštitu osoba romske nacionalnosti koja zbog tradicionalnog načina života nemaju stalno prebivalište, odnosno boravište u Federaciji.

Sredstva potrebna za finansiranje zdravstvene zaštite iz stava 2 ovog člana ostvaruju se iz: prihoda prikupljenih na osnovu opritosa za zdravstveno osiguranje, sredstava budžeta kantona u skladu sa mogućnostima kantonalnog budžeta u kalendarskoj godini, iz učešća korisnika zdravstvene zaštite u pokrivenju dijela ili kupnih troškova zdravstvene zaštite, kao i iz drugih izvora na način i pod uvjetima određenim zakonom.

Izuzetno od stava 3. ovog člana, finansiranje zdravstvene zaštite predviđene tač. 5., 6., 7. i 16. stava 2. ovog člana, u dijelu koji se odnosi na obaveze Federacije, finansira se iz federalnog udžeta u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju, kao i propisima o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina.

Finansiranje zdravstvene zaštite iz tačke 15. stav 2. ovog člana obavlja se u skladu sa posebnim zakonom o slobodi vjere i ravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini.

Obim, sadržaj i način ostvarivanja zdravstvene zaštite iz stava 1. ovog člana odlukom utvrđuje Vlada Federacije BiH na prijedlog federalnog ministra.

Vlada Federacije BiH dužna je obavijestiti Parlament Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlament Federacije BiH) u roku od 15 dana od dana donošenja odluke iz stava 6. ovog člana.

Društvena briga za zdravlje na nivou kantona i općine

Član 13.

Društvena briga za zdravlje na nivou kantona obuhvata mjere osiguranja i provođenje zdravstvene zaštite od interesa za radane na području kantona i to:

- 1) donošenje zakona i podzakonskih akata iz nadležnosti kantona;
- 2) uređenje i vođenje zdravstvene politike i provođenje reforme iz oblasti zdravstva od interesa za područje kantona;
- 3) praćenje zdravstvenog stanja stanovništva i rada zdravstvenih ustanova na području kantona, kao i staranje o provođenju utvrdjenih prioriteta u zdravstvenoj zaštiti;
- 4) donošenje strateškog plana zdravstvene zaštite za područje kantona;
- 5) stvaranje uvjeta za pristupačnost i ujednačenost korištenja primarne i sekundarne zdravstvene zaštite na području kantona;
- 6) uspostavljanje sistema poboljšanja kvaliteta i sigurnosti zdravstvene zaštite;
- 7) osiguravanje palijativne njege za neizlječivo bolesne, odnosno umiruće u saradnji sa ustanovama iz oblasti socijalne zaštite, karitativnim i drugim udruženjima i pojedincima;
- 8) planiranje i ostvarivanje kantonalnog programa za očuvanje i zaštitu zdravlja od zagađene životne okoline što je prouzrokovano štetnim i opasnim materijama u zraku, vodi i zemljištu, odlaganjem otpadnih materija, opasnih hemikalija, izvorima jonizujućih i nejonizujućih zračenja, bukom i vibracijama na svojoj teritoriji, kao i vršenjem sistematskih ispitivanja životnih namirnica, predmeta opće upotrebe, mineralnih voda za piće, vode za piće i drugih voda koje služe za proizvodnju i preradu životnih namirnica i sanitarno-higijenske i rekreativne potrebe radi utvrđivanja njihove zdravstvene i higijenske ispravnosti i propisanog kvaliteta od interesa za kanton u skladu sa programom mjera koje donosi vlada kantona na prijedlog kantonalnog ministra i kantonalnog ministra nadležnog za zaštitu okoliša;
- 9) provođenje epidemiološke, zdravstveno-statističke, socijalno-medicinske i zdravstveno-ekološke djelatnosti,

te unapređenje zdravlja i prevenciju bolesti na području kantona;

- 10) provođenje mjera zaštite stanovništva od zaraznih bolesti iz svoje nadležnosti u skladu sa propisima o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;
- 11) sprečavanje pojave ovisnosti i ličćenje s ciljem suzbijanja težih posljedica po zdravlje ovisnika;
- 12) ostvarivanje prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju, te praćenje provođenja, zaštite i unapređenje tih prava;
- 13) organizaciju i rad mrtvozoničke službe;
- 14) saradnja sa humanitarnim i stručnim organizacijama, savezima, komorama i udruženjima na poslovima razvoja zdravstvene zaštite na svom području.

Kanton osigurava sredstva za vršenje osnivačkih prava nad zdravstvenim ustanovama čiji je osnivač, a koji obuhvata investicijsko ulaganje i investicijsko i tekuće održavanje zdravstvenih ustanova - prostora, medicinske i nemedicinske opreme i prijevoznih sredstava, te informatizaciju zdravstvene djelatnosti u skladu sa planom i programom mjera zdravstvene zaštite za područje kantona koji utvrđuje vlada kantona na prijedlog kantonalnog ministra.

Odluku o mjerilima za osiguranje elemenata standarda za investicijsko ulaganje i investicijsko i tekuće održavanje, te informatizaciju zdravstvene djelatnosti iz stava 2. ovog člana, koja će biti osnov za planiranje potpora iz kantonalnog budžeta, jednom godišnje donosi vlada kantona, uz usaglašen prijedlog kantonalnog ministra i kantonalnog ministra finansija.

Kanton osigurava sredstva za ostvarivanje društvene brige za zdravlje iz stava 1. ovog člana u budžetu kantona u skladu sa zakonom.

Kanton može donijeti posebne programe zdravstvene zaštite za pojedine kategorije stanovništva, odnosno vrste bolesti koje su specifične za kanton, a za koje nije donijet poseban program zdravstvene zaštite na federalnom nivou u skladu sa svojim mogućnostima, te utvrditi cijene tih pojedinačnih usluga, odnosno programa.

Član 14.

Društvena briga za zdravlje na nivou općine obuhvata ocjenjivanje rada zdravstvenih ustanova i kvaliteta zdravstvenih usluga, kao i osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta zdravstvenih usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave u skladu sa posebnim zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji.

Društvena briga iz stava 1. ovog člana ostvaruje se osnivanjem zdravstvenog savjeta na nivou općine koji planira i evaluira provođenje zdravstvene zaštite na području jedinice lokalne samouprave, daje mišljenje na planove i programe zdravstvene zaštite za područje lokalne samouprave, predlaže mjere za poboljšanje dostupnosti i kvaliteta zdravstvene zaštite, prati povrede prava pacijenata i poduzima mjere za unapređenje tih prava na svom području, te obavlja i druge poslove i zadatke u skladu sa propisima o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata.

Broj članova zdravstvenog savjeta određuje se statutom općine.

U radu savjeta iz stava 2. ovog člana učestvuju, po pravilu, predstavnici jedinice lokalne samouprave, pacijenata, mladih, komora iz oblasti zdravstva, stručnih udruženja, udruženja za zaštitu prava pacijenata, sindikata, zdravstvenih ustanova odnosno privatnih praksi, crvenog križa sa područja jedinice lokalne samouprave.

Društvena briga za zdravlje na nivou poslodavca

Član 15.

Mjere specifične zdravstvene zaštite koje mora osigurati poslodavac s ciljem stvaranja uvjeta za zaštitu zdravlja uposlenika na radnom mjestu i poticanja zdravstveno odgovornog ponašanja usmjerene su na provođenje: